Årsplan for Galterud barnehage SA 2026/2027

Vennskap, fysisk aktivitet, undrer oss sammen, naturens egen lekeplass

Kroksrudveien 146, 2223 GALTERUD
Tlf.62 96 78 60.

E-post: Gro.Merete.Andersson@edu.sor-odal.kommune.no
Godkjent i SU Sak 2/26 xx.10.2026

Innledning:

Barnehagen drives i henhold til Lov Om barnehage med forskrifter og Rammeplan (De er å finne på Utdanningsdirektoratets sider www.udir.no)
Styrer har det faglige ansvaret for å utarbeide en årsplan, men barnehagens årsplan med progresjonsplan fast settes av samarbeidsutvalget.
Årsplanen med progresjonsplan skal gi informasjon om de overordnede målene i barnehageloven og barnehagens tiltak for å nå disse. Ansatte i barnehage skal benytte årsplanen med progresjonsplan som et arbeidsdokument. Avdelingene utarbeide egne periodeplaner basert på årsplanen og progresjonsplanen. Målet med årsplanen er at foreldre og andre interesserte skal få ett innblikk i barnehagens arbeid, og se en klar sammenheng mellom de konkrete aktivitetene og de over ordnede målene.

Barnehagens verdigrunnlag

Det som skjer har verdi her og nå, og er mye mer en forberedelse. Barnet er et fullverdig menneske, som har meninger med alt det foretar seg. En meningsfylt hverdag innebærer å få leke, ta initiativ, bruke fantasien og undre seg over møter.
Personalet skal møte barn med tillit og respekt, og anerkjenne barndommen sin egenverdi. Alle handlinger og avgjørelser som berører barnet, skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn, jfr. Grunnloven§104 og barnekonvensjonen art.3 nr.1. Økt mangfold og individualisering gir rom for demokratiforståelse, respekt for forskjellighet og positiv holdning til å leve sammen i fellesskap. Barnehagen skal **fremme demokrati** og være et inkluderende felleskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Barnehagen skal fremme respekten for **menneskeverdet** ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt, Barnehagen skal **fremme likeverd og likestilling** uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, etnisk, kultur, sosialstatus, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet. Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. **Bærekraftig utvikling** omfatter natur, økonomi og sosiale forhold. Barnehagen skal ha en **helsefremmende og livsmestring** som forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller.
«Formålet hviler på det helhetlige synet på omsorg, lek og læring som preger den nordiske barnehagetradisjonen. Dette er utvidet ved at danningsbegrepet også er tatt inn «s.68 St.meld.24

Barnehagens visjon er "alle barn skal tas på fersken i å gjøre noe bra hver dag"

Velkommen til Galterud barnehage

Galterud barnehage er en privat barnehage som drives av foreldre i Samvirkelag. Barnehagen har kommunal driftsavtale og et nært samarbeid med kommune når det gjelder personalsamarbeid og på ledernivå.

Barnehagen ble startet i 1987 og er utvidet fra en korttidsbarnehage til en to avdelings barnehage med 42 plasser (barn under 3 år teller 2 plasser). Barnehagen har et Eierstyre hvor det sitter 4 valgte foreldre og 1 representant valgt fra de ansatte. Deres ansvar er å drive barnehagen, til daglig er det Styrer som er arbeidsgivers representant.
Barnehagen har et samarbeidsutvalg hvor det sitter 2 fra de ansatte, 2 fra foreldrene, og styrer (ikke stemmerett). Samarbeidsutvalget er et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ.

Vi tar imot Elever fra videregående og GIV. Disse skriver under taushetsløfte og viser Politiattest (over 18 år) i henhold til § 19 i Lov om Barnehage. Barnehagen er medlem av Private barnehagers landsforbund (PBL) som er en arbeidsgiverorganisasjon rettet mot barnehage.
Barnehagen ligger i nærheten av skog, vann og gårder. De får på nært hold oppleve hvordan vi får korn, poteter osv på vårt bord. Noe som vi bruker aktivt. Barnehagen har tilgang til flotte skiløyper og akebakker. Vi har vår egen skog med bålplass og Lavvo. I barnehagen sitt uteområde har vi frukt og bær trær, Grillhytte og nytt og varierende lekeutstyr fra høsten 2022.
Barnehagen bruker PBL Kidplan som er informasjonsapp/system. Gjennom denne appen kan foreldre registrere barnets fravær, gi beskjeder osv. Her gis alle beskjeder fra barnehagen, små snutter fra hverdagen, registrering av soving, levering, henting osv, Her registrere dere ulike samtykker osv. Her vil vi også til enhver tid nå dere på tlf, SMS eller e-post. Barnehagen har også sitt HMSsystem og Bedriftshelsetjeneste gjennom PBL.

Åpningstider: Barnehagen åpner kl.06.30 og stenger kl.17.00. Kjernetiden i barnehagen er mellom kl.09.30 og 14.00. Kommer barna senere eller blir hentet før ønsker vi å få beskjed om dette. Vi oppfordrer alle til å hente barna senest kl.16.45, så får barnet avsluttet aktiviteten, vi får snakket om dagen osv. Henvend deg alltid til en ansatt når dere kommer og går, slik at vi får en god levering og henting, samt at barnet blir registrert levert/hentet. Ved sent henting (etter kl 17) vil resultere i en advarsel deretter blir det fakturert 500 kr. pr. på begynt 15.min. Barna blir kun levert ut til de som er registrert kan hente uten beskjed av dere om ingen annen beskjed er mottatt.

Ferie: Barnehagen er stengt i jula, onsdag før skjærtorsdag og uke28, 29 og 30. Alle barn skal ha 5 uker ferie i barnehage året (1.aug til 31.juli) hvor 3 ukerskal være sammenhengende på sommeren. Skolestarterne må avvikle ferien før 1 aug. Barnehagen har 5 planleggingsdager i året hvor barnehagen er stengt for barna. Dette regnes som en ferie uke.

Måltider: Barnehagen serverer 3 måltider som består oftest av brød, knekkebrød med variert pålegg, havregrynsgrøt og frukt/grønnsaker. Barnehagen vil i perioder ha middag en dag i fra ett catering selskap, vi serverer enkle varmemåltider inni mellom. Frokosten serveres mellom kl.730 til 8.15, det vil si at barnet må være her til kl.8.00 om de skal spise frokost. Lunsj er ca. kl.11.00 men varierer etter barnas behov på de ulike avdelingene og ettermiddagsmaten blir servert kl.14. På tur dager har barna med egen mat og drikke i sin sekk.

Generell informasjon:

Klær/utstyr: i barnehagen leker vi ute uansett vær. Klær og sko som holder barnet varmt og tørt, samt gode og lett å bevege seg gir barnet en god uteopplevelse. Barnehagen har ingen mulighet for å tørke klær og sko, så de må være med hjem når de er våte og møkkete. Så det er viktig å sjekke barnas plass ute og inne hverdag. Barna har ett skap til skift, en kurv til lue, sokker, votter og en hylle til dagens klær/ullklær. Vi har som mål at barna skal finne frem på sin plass selv - bli selvstendig, derfor ønsker vi ikke at plassene skal være overfylte. Hyllene og knagger tømmes siste dagen i barnehagen før helg og ferier (ikke skapet). Barnehagen har en kurv for gjenglemt tøy, den blir tømt en gang pr. mnd.

Private leker er kun med hvis det er "ha-med-dag". Skier, sykler m/hjelm, akebrett osv. blir ikke låst inn og er ikke barnehagens ansvar. Merk barnas klær, sko og utstyr det gjør det lettere for alle.

Vognene til soving oppbevares inne. Det er foreldrenes ansvar å følge opp at barnet har det den trenger til å sove ute (insekts nett, poser, tepper som er merket med navn), samt at vogn, hjul og seler er intakt.

Bursdagsfeiring: Alle barn blir markert på bursdagen sin. Da får de ekstra oppmerksomhet med krone, sang, aktivitet og mat (smoothie, fruktsalat, yoghurt osv) som barnet velger. Vi oppfordrer dere til å tenke gjennom hvem dere ber i bursdag (alderstrinn, avdeling, gutter, jenter osv) slik at ingen opplever å bli utestengt fra fellesskapet.

Sykdom: Barnehagen følger de råd og instrukser som finnes i brosjyren "Kan jeg gå i barnehagen i dag"(se KIDPLAN) Det gis kun livsnødvendig medisin utskrevet av lege og med opplæring.

Mål og satsinger for barnehagene i Sør -Odal Kommune

Barnehagene i Sør-Odal skal bidra til at barn utvikler et godt selvbilde, sosial kompetanse og faglige forutsetninger for skole og utdanning.

Utviklingsmål

1. Barnehagene i Sør-Odal skal bidra til å utvikle og styrke en god selvfølelse hos barn. De skal bli satt krav til og oppleve gleden av mestring.
2. Barna skal oppleve et trygt og godt språk- og læringsmiljø
3. Barnehagene har fokus på tidlig innsats, og har god samhandling mellom de ulike tjenester og et godt samarbeid med hjemmet (Jfr. kommunes temaplan for oppvekst 2019-2029

Satsningsområdet for Galterud barnehagen er:

- Psykisk helse og livsmestring - styrke barn til å møte livet

Hva er ett robust barn:

Robuste barn er barn som gjennom sine erfaringer, utvikler seg til å ha selvkontroll, motstandskraft, tilpasningsevne, klarer ta gode valg og tåler dagliglivets utfordringer. Robusthet betyr ikke at barnet aldri strever, men at det har ressurser, støtte og strategier til å håndtere vansker.

Robusthet er en evne som sier noe om hvordan man håndterer motgang og hvordan man aksepterer følelser og har det med seg selv. Barnet må lære å kjenne på og kanskje forstå vonde følelser og vite hva en kan gjøre med dem. Denne evnen utvikles ved at barna får erfaringer i samspill med andre, med støtte av trygge og forståelsesfulle voksne.

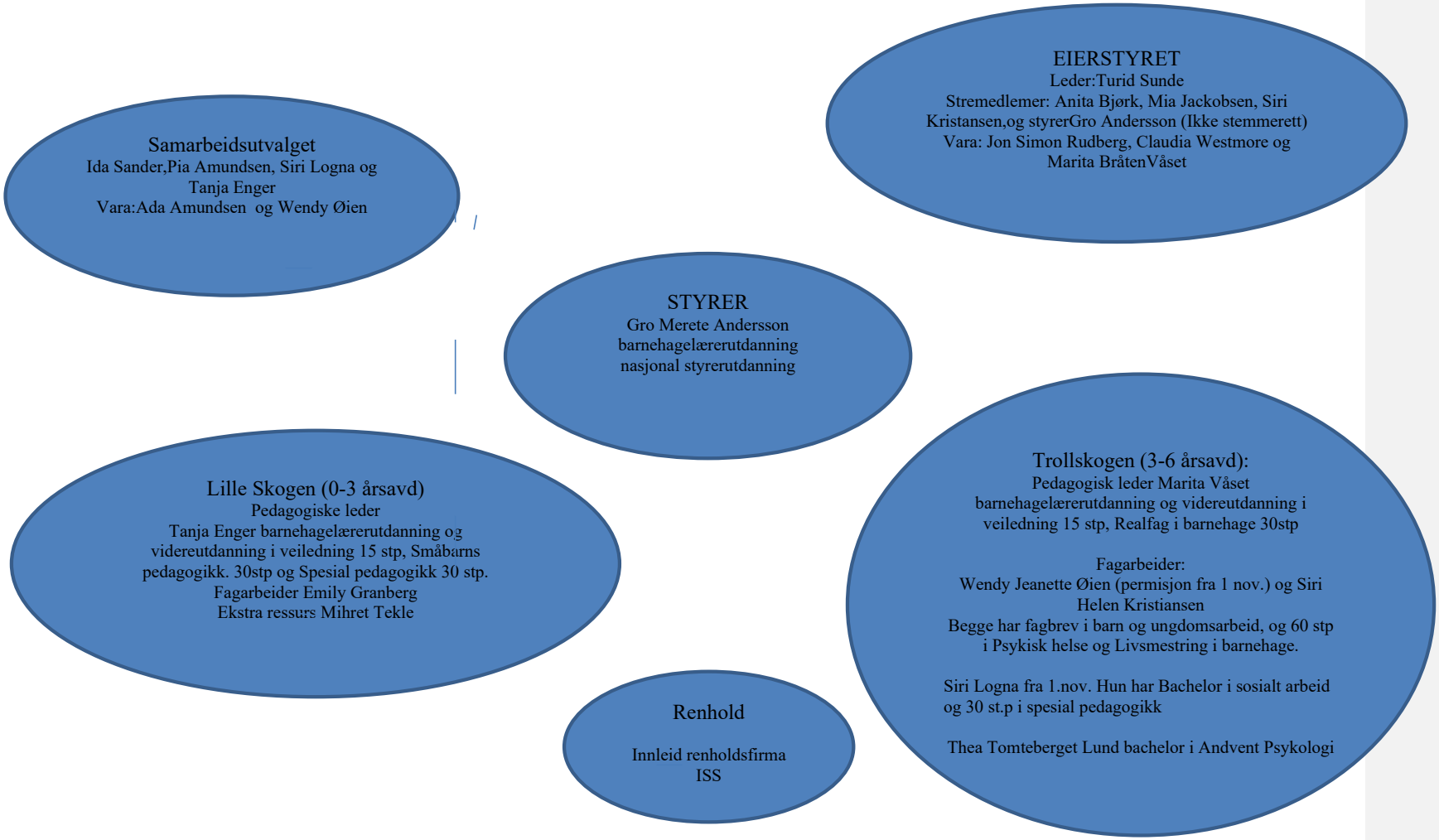
Ubehagelige situasjoner kan være en mulighet for utvikling. Vi voksne skal ikke ta over og ordne opp, men støtte barnet i å tåle situasjonen. Eksempler barnet må lære seg å håndtere kan være; ikke få bestemme, ikke bli valgt, bli avvist på sine forslag. Den voksne skal bistå barnet i å finne løsninger og skal hjelpe barnet å forstå situasjonen og gjøre gode valg. Vi skal hjelpe barna til å se viktigheten av å Be om hjelp, ta imot hjelp og gi hjelp.
Barnas robusthet ville komme dem til gode senere i livet, helt fra barndommen og inn i voksenlivet.

Språket, sosialkompetanse, trygghet og anerkjennelse av sine følelser er viktige hjelpemidler for å oppnå å bli robust. Vi vil bruke lek, «grønne tanker – Glade barn. De voksne arbeider Trygghetssirkelen og skal være tett på barna for å skape gode relasjoner og læringsøyeblikk. Å ha gode relasjoner er viktig i alle menneskers liv. Det handler om å være inkludert, føle seg sett, forstått og verdifull. Gode relasjoner er med på å styrke barns selvfølelse som igjen er ett viktig ledd i for en god psykisk helse. Selvfølelsen handler om hvordan barnet ser på seg selv. Vi vil ha barn ser på seg selv som god nok. Selvfølelsen utvikles etter hvordan vi blir møt av andre, hvordan andre ser på deg.

Språk er viktig i forhold til det å være en del av det sosiale liv. Språk er ofte veien til å tilegne seg sosialkompetanse og bli en del av fellesskapet. Språk styrker leken og leken styrker språket. Gjennom å bli lest med (undre seg over betydningen av ord, finne andre ord som gir samme mening, gjenfortelling).
Det å bli lest høyt for hjelpe barnet til ett større ordforråd, få lærdom gjennom bøker og en styrker barnets arbeidsminne ved å gi flere gjenkallinger.
Vi ser at barn leker det de erfarer og blir lest/fortalt. Da er den fortalte fortellingen blitt en arena for lek hvor alle kjenner lekens innhold og kan delta.
Leken er barnas viktigste aktivitet for læring.

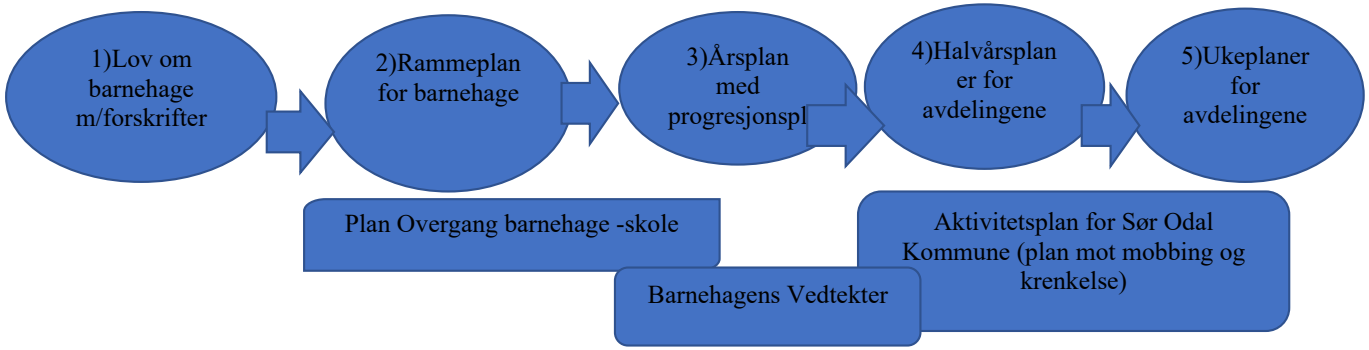

Organisasjonskart

Planlegging, dokumentasjon og vurdering

Barnehagens aktiviteter er lagt opp etter:

Vurdering

Vurderingen vil foregå i henhold til barnehagens arbeid, rutiner, progresjonsplan, satsningsområde, rammeplan og ikke i henhold til måloppnåelse til enkelt barn.
Avdelingene vil vurdere sitt arbeid kontinuerlig på avdelingsmøter og planleggingsdager.
Foreldrenes vurdering på vårt daglige arbeid gjennom samtale ved henting, foreldresamtaler og foreldremøter for å styrke samarbeid barnehagen - hjem for barnets beste. Hoved formålet med vurdering er å sikre at alle får ett tilbud etter Barnehage Loven, Kommunen og barnehagens verdier og satsningsområder.

«*Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen. Hovedformålet med vurderingsarbeidet er å sikre at alle barn får et tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen.*

Vurderingsarbeidet skal bygge på refleksjoner som hele personalgruppen er involvert i. Felles refleksjoner over det pedagogiske arbeidet kan gi personalet et utgangspunkt for videre planlegging og gjennomføring. Det kan også bidra til en åpen diskusjon om barnehagens formål, innhold og oppgaver. Faglige og etiske problemstillinger skal inngå i vurderingsarbeidet. På denne måten kan personalet lære av egen praksis og bidra til å utvikle barnehagen som pedagogisk virksomhet.

Kunnskap om barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling er viktig for å gi alle barn et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. Barnets trivsel og allsidige utvikling skal derfor observeres og vurderes fortløpende, med utgangspunkt i barnets individuelle forutsetninger og kunnskap om barns utvikling og behov. Barnets erfaringer og synspunkter skal inngå i vurderingsgrunnlaget. (Jfr.Rammeplan.)»

KARTLEGGINGSVERKTØY

Barnehagen bruker kartleggingsverktøyene Tras(språk), Alle med (sosial kompetanse), pedagogisk analyse og Kartlegging av sosiale / praktiske / faglige/ motoriske ferdigheter før skolestart

Dette er verktøy som blir brukt i alle barnehagene i Sør-Odal. Vi bruker dette mot barnegruppen som helhet
og i forhold til enkelt barn. Det skal hjelpe oss til å styrke alle barnets sider gjennom lek og samspill med andre.
Alle barnehagene kartlegger også barnas relasjoner til hverandre ved hjelp av relasjonsbussen. Dette for å sikre at alle barn har gode relasjoner til hverandre og alle har en venn. Vi bruker også Kari Pape sin relasjonskartlegging for å styrke ansattes relasjon til barna.

Dokumentasjon

Vårt arbeid vil bli dokumentert og delt med foreldre på barnehagens sikre plattform – KIDPLAN. Rammeplan for barnehage viser til at «barn har rett til vern om sin personlige integritet. Et etisk perspektiv skal derfor alltid ligge til grunn ved dokumentasjonen av barnegruppa og enkelte barn. Personopplysninger skal behandles i samsvar med personopplysningsloven.

* Bilder som forteller hva vi gjør
* Evaluering på periodeplanen som omtaler hva vi har gjort og evaluering av mål.
* praksis fortellinger fra hendelser.
*" ting og tang" som barna har lagd

Samarbeid

Foreldresamarbeid

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnets behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlaget for allsidig utvikling, jf barnehageloven §1. Barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldre, jf barnehageloven §1 og §3. Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen skal alltid ha barnets beste som mål. Foreldrene og barnehages personale har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling

Det vil bli avholdt minimum 2 foreldresamtaler i løpet av året. Målet for denne samtalen skal være å styrke barnets utvikling og gi foreldre som ønsker det veiledning i foreldrerollen. Her vil foreldrene ha muligheter for å påvirke, komme med synspunkter og bli hørt om deres meninger på barnehagens arbeid.

Er det noe dere ønsker å snakke med oss om i hente- og bringe situasjonen som vi ikke tar med barn til stede, be om at vi går inn på et annet rom.

Vi ønsker hele tiden tilbakemelding på vårt arbeid, slik at vi kan justere det til det beste for alle barn.

For å sikre samarbeidet mellom barnets hjem har barnehagen ett valgt Samarbeidsutvalg og ett foreldreråd (alle foreldre).

Det vil bli holdt 2 foreldremøter og 1 foreldrerådsmøte i året – ett om høsten og ett om våren.

Årsmøte vil bli avholdt i mai. Her blir de foreldre som er medlem av Galterud barnehage SA innkalt, da det er foreldrene som er eiere av barnehagen. Foreldrene vil bli kalt inn til dugnad.

Det vil bli holdt foreldreråd i forbindelse med ett foreldremøtet eller Årsmøtet.. Dette er en arena hvor alle foreldre er medlemmer, og hvor foreldrene kan ta stilling til ulike saker som gjelder barnehagen. Ved stemmeavgivning gis det en stemme pr. barn.

Gå gjerne inn på Foreldreutvalgets for Barnehager FUB www.fubhg.no

All informasjon om planer, samtaler o.l vil komme på Kidplan. Her vil det også legges ut små filmsnutter, bilder og historier fra dagen. Her registreres når barnet kommer, hentes, sover, fri, syk osv. Dere kan legge inn fri/syk på barnet. Her registrerer dere samtykkene (bilder, kjøring osv) slik at dere til enhver tid kan endre det.

Vi oppfordrer foreldre til å avslutte mobilsamtalene i bilen før de henter barna, helst før dere ankommer parkeringsplassen. Alle barn trenger å bli sett og hørt av sine foreldre med en gang de blir hentet. Vi ansatte trenger å få gitt informasjon og fortelle om barnets dag.
De ansatte kan bruker sine private mobiler for å registrere og dokumenteres. Bilder tatt med ansattes tlf slettes før man forlater arbeidsplassen, samt at de må logge av.
Ikke la bilen gå på tomgang. Vi ønsker ren luft til våre barn. Porter skal kun åpnes av voksne!!!

Samarbeidspartnere

Barnehagen samarbeider med OPPT (Odal pedagogiske og psykologiske tjeneste), Ressurs Team, BUP, helsestasjon og barnevern ved behov.

I Sør-Odal kommune har man Ressurs team barnehage og Ressurs team skole. Det er ett lavterskels tilbud. Her sitter det representanter fra helsestasjon og OPPT. Ta kontakt med barnehagen om dere ønsker å løfte opp noe til teamet. Barnehagen kan melde opp både saker anonymt og med samtykke fra foreldre.

OPPT arbeider å for å fremme læring og trivsel i barnehager og skoler. PPT gir råd og veiledning til barnehager og skoler om hvordan de kan legge til rette for barn og elever med særskilte behov. Odal PPT er en tjeneste for kommunene Nord-Odal, Sør-Odal og Hedmark fylkeskommune. De jobber sammen med våre kommuner for å skape gode rammer for læring og utvikling i skoler og barnehager. OPPT undersøker om barn/ elever kan ha behov for særskilt tilrettelegging, og gir råd og veiledning til foreldre, barnehager og skoler.

BARNEVERN. Alle kan en eller annen gang havne i en situasjon hvor man trenger hjelp til seg selv og sine barn. Barnevernet er til for å hjelpe barn og for å sikre at de blir tatt godt vare på. Når barnet på grunn av forholdene hjemme eller av andre grunner har særlig behov for det, skal barnevernstjenesten sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien. Hensynet til hva som er best for barnet, er avgjørende. Hjelpe tiltak er som oftest helt frivillig og er noe som kan bli en positiv forandring for barnet og familien. Slike hjelpetiltak kan være veiledning, støttekontakt, avlastning for foreldre, besøkshjem og økonomisk hjelp. Formidling av plass i fosterhjem og institusjon kan også være hjelpetiltak. Barn skal bo hjemme så sant det er mulig. Det legges vekt på å finne årsakene til grunnen for at situasjonen er vanskelig og drøfte dem med foreldre og barn. Barnehagen har opplysningsplikt, meldeplikt og avvergingsplikt. Barnehagen vil informere og i samråd med foreldrene melde opp og søke hjelp. Unntatt ved overgrep og vold.

Sør-Odal helsestasjon tilbyr foreldrekurs i COS (Trygghetsirkelen) og Tunning Into Kids.Ta kontakt med barnehagen eller helsesøster om dere ønsker å delta.

Barnehagen samarbeider med Sør-Odal Kommune ved at personalet deltar i prosjekter og kurs i regi av Sør-Odal Kommune. Samt at de pedagogiske lederne deltar i nettverk for pedagogiske ledere.

Barnehagen er medlem av PBL (private barnehagers landsforening) er en lands omfattende organisasjon for private barnehage. Her har vi både Bedriftshelsetjeneste, HMS system og PBL personal. Pbl Campus har en rekke digitale kurs som vi bruker aktivt. De gir hjelp og råd til alle spørsmål knyttet til drift.

Overganger

Overgang hjem og Barnehage.

Da Familien har takket ja til barnehageplass hos oss vil de få ett brev om oppstart og blir invitert til oppstartsamtale. Målet med samtalen er at vi skal få bli kjent med barnet og hverandre, at man utveksler forventninger til hverandre og ser på hvordan oppstarten best kan legges tilrette. Det er foreldrene som best kjenner sine barns behov. Familien vil bli invitert til å delta på sommerfesten og oppfordret til å komme på besøk med jevne mellomrom fram til oppstart. Vi ønsker også at familiene kan gjøre seg kjent på uterådet. Det forventes at foreldrene setter av minimum 3 dager, slik at barnet får en trygg og god overgang til barnehagen.

Overgang fra liten til stor avdeling - fra Knerten til Stompa.

Personalet fra Knerten tar med seg barna på lekebesøk og turer med Stompa jevnlig gjennom året, med ekstra fokus på det i løpet av av våren og forsommeren. Målet er at hver høst skal vi ha rullering av personalet, så barna skal få med seg noen fra småbarn over på stor avdeling. Pedagogene har ett overføringsmøte. Foreldrene kan be om å få en samtale med avdelingslederen på stor avdeling om de ønsker det før oppstart. Vi er en liten barnehage hvor barna kjenner hele personalet uavhengig av avdeling. Avdelingene er i sammen i utetid, ferier og sykdom dette gjør at barna blir godt kjent med barn og voksne.

Overgang fra barnehage til skole.

Barnehagen vil ha overgangsmøter med skolen i løpet av våren 2025. I forkant av det møte vil det bli avholdt foreldresamtale hvor vi bli enig om hvilke opplysninger skolen må ha for å skape en god overgang for barnet.
Barnehagen markere at barnehagelivet er over og nye utfordringer venter med Oslo tur og overnattning i barnehagen.
Vi setter fokus på at de eldste skal ha sekken full av sosialkompetanse, som er:
1)selvregulering (sette sine egne behov på vent..),
2)selvhevdelse (ta initiativ, hevde egne menninger),
3) Empati(innlevelse av andres følelser)
4)Prososial adferd (hjelp,dele,støtte) og
5)Lek, Glede, Humor (spøke,late som om..).
(Se overgang barnehage skole www.sor-odal.kommune.no)

Hvordan skal de voksne jobbe

Voksen rollen

Trygghetssirkelen -Cos er blitt ett arbeidsverktøy i vår barnehage som vi bruker i hverdagen og veileder hverandre på.
Alle barn trenger trygge voksne, som gir dem trygghet og forståelse til å møte verden og utfordringer. Vi skal være Voksne som forstår og anerkjenner barnas følelser og behov og som hjelper barnet til utvikling og mestring. Vi skal være trygge voksne som setter grenser og utfordrer barnet på en trygg og god måte.

De ansatte er bevisste på at vi må ta foreldrenes følelser og behov på alvor. Dette er en ny situasjon for alle, og de over later det mest dyrbare de har til barnehagen. Barna vil lett føle foreldrenes utrygghet og bli det selv. Det er derfor viktig å trygge foreldrene også, hjelpe
både foreldre og barn rundt i trygghets sirkel. Være lydhør for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet

Barnehagedagen og rommet skal til enhver tid tilrettelegges for at barna har mulighet for å trekke seg tilbake i ro og lade opp. De barna som har behov for søvn, skal får det (ifr. Rammeplan kap.3 pkt 1)

Vi ser på det å fremme barns vennskap og felleskap er en del av det å gi barn omsorg – være en god voksen. Personalet skal til enhver tid oppsøke og gjøre seg tilgjengelig for barna og hjelpe barna inn i samspill med andre, gjøre barna oppmerksom på hverandre – knytte bånd til voksne og barn. De voksne skal se og hjelpe barnet inn i leken med andre, gi barna felles opplevelser som vil styrke barnas felleskaps følelse. De voksne må hjelpe barnet til å se når noen er utenfor, gi barna opplevelser av at det er gått å hjelpe andre/få hjelp. Hjelpe barnet til å forstå og forholde seg til reglene i lek og sosialsamspill for å kunne bli en del av fellesskapet.

Galterud barnehage bruker opplegget «Grønn tanker – glade barn» og Stine Sofie Stiftelsen sin barnehagepakke for å styrke barnas kunnskap rundt følelser og hva som er ok og ikke å gjøre mot andre og la andre gjøre mot seg. Opplegget «Grønne tanker glade barn» vil barna også møte på skolen og SFO.

«VI SKAL GI BARNA STYRKE TIL Å BLI DET BESTE I SITT LIV. Gi MESTRING – TRO PÅ SEG SELV. PRODUSERE INNENFORSKAP»

Et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken. Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

§ 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren. Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte. Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

Barnehagene i Sør-Odal har en felles handlingsplan – aktivitetsplan. Hvordan barn utvikler selvfølelse og synet på seg selv utvikles og skapes i samspill med omgivelsene og andre. De voksne i barnehagen jobbe aktivt med sin rolle for hindre og forebygge mobbing og krenkelse i barnehagen. Ansatte og foreldre er rollemodeller for barna. Deres væremåte bidrar til barns læring av sosiale ferdigheter. Ansatte skal være anerkjennende og støttende i barns utvikling av sosial kompetanse.

«VI SKAL GI BARNA STYRKE TIL Å BLI DET BESTE I SITT LIV. Gi MESTRING – TRO PÅ SEG SELV. PRODUSERE INNENFORSKAP»

«TEACHING IS A WORK OF HEART»

LEK(jfr Rammeplanen)

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes.
Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling. Barnehagen skal inspirere til og gi rom for ulike typer lek både ute og inne. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek – alene og sammen med andre.

Hva gjør vi?
* organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek
*bidra til at barna får felles erfaringer som grunnlag for lek og legge til rette for utvikling av leketemaer
* fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede i lek
*observere, analysere, støtte, delta i og berike leken på barnas premisser
* veilede barna hvis leken medfører uheldige samspillsmønstre
*være bevisst på og vurdere egen rolle og deltakelse i barnas lek
* ta initiativ til lek og aktivt bidra til at alle kommer inn i leken.

«VI SKAL GI BARNA STYRKE TIL Å BLI DET BESTE I SITT LIV. Gi MESTRING – TRO PÅ SEG SELV. PRODUSERE INNENFORSKAP»

Kommunikasjon, språk og tekst (jmf rammeplan)

Kommentert [GMA1]:

Kommentert [GMA2R1]:

Kommunikasjon er viktig for det er grunnlaget for samhandling og relasjon mellom mennesker. Språket er ett redskap for tenkning og et verktøy for å tilegne seg kunnskap og for å få en forståelse om seg selv og omverden. Ulike kommunikasjonsformer bidrar til at barn kan uttrykke egne tanker og følelser. Personalet skal aktivt legge til rette for et utviklende språkmiljø i barnehagen.

Kommunikasjon og språk påvirker alle sider ved barns utvikling. Alle barn skal få god språkstimulering gjennom sin barnehage hverdag. Alle barn skal få delta aktivt i språk fremmende aktiviteter.

Hva gjør vi?

Personalet skal aktivt bidra til at barn utforsker og utvikler sin språkforståelse og språkkompetanse. Personalet skal være bevisst på hvordan man bruker språket i samhandling med barn i barnehagehverdagen. Gjennom dialog og samspill støttes barna i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening. Personalet skal anerkjenne og verdsette barns ulike språk og kommunikasjonsuttrykk. Vi legger til rette for at barna får tid og rom til å uttrykke seg. De voksne legger vekt på å ha en likeverdig samtale. Vi leker med språket, rim, stavelser, ord og begreper. Vi bruker sanger, og litteratur på varierte måter ved for eksempel å bruke konkreter, dramatisere og gjenfortelle. Vi bruker Tras og pedagogisk analyse ved behov.

Kommunikasjon er mer enn «bare» å kunne si noe

Man kan ikke ha språk og kommunikasjons-/språkvansker alene…Det er i møte med andre mennesker de oppstår.

Omsorg (jfr Rammeplanen)

Omsorg er en forutsetning for å barns trygghet og trivsel, og for utvikling av empati og nestekjærlighet. Omsorg er viktig for å utvikle en god og sunn selvfølelse.

Hva gjør vi?
I barnehagen skal personalet skal legge til for å utvikle tillit til seg selv og andre. Barna skal oppleve å bli sett, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for. Barnehagen skal legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barn og personalet, og mellom barna. Gode relasjoner er grunnlaget for trivsel og mestring.
Personalet skal arbeide for ett miljø som ikke bare gjør barna til mottaker av omsorg, men også vedsetter barnas omsorgshandlinger.
Vi bruker COS, Grønne tanker – glade barn og pedagogisk analyse som verktøy samt veiledning for å utvikle god pedagogisk praksis. Vi skal være tilstedeværende, nære og sensitive voksne som ser barnet innenfra. Vi skal jobbe med regulering støtte, dette gjør vi ved å møte barna på deres følelser og hjelper de til å sette ord på og mestre følelsene mest hensiktsmessig.

Barns medvirkning (ifr Rammeplan)

- Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet. jf. barnehageloven § 1 og § 3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1.
- Barna skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. Alle barn skal få erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.
- Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. Også de yngste barna og barn som kommuniserer på andre måter enn gjennom tale, har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår. Barnehagen må observere og følge opp alle barns ulike uttrykk og behov.
- Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta. (Udir.no/RP-17)

Hva gjør vi?
Barnas opplevelser og meninger tas på alvor
Personalet er bevisst på barnas uttrykksform og tilrettelegger for aktiviteter som er tilpasset barnas forutsetninger
Påvirke avgjørelser til det beste for fellesskapet.

Vennskap og felleskap (jfr. Rammeplan)

Hvorfor er dette viktig?

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne oppleve og erfare å være betydningsfulle i fellesskapet og være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og ta hensyn til andres behov.

Hva gjør vi?

Personalet skal støtte barns initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære og beholde venner.

Samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap.

Støtte barn i å ta andres perspektiv, se saken fra flere sider og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger.

Støtte barn i å sette grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner.

Forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utstenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillmønstre

«Hvordan staver man kjærlighet? Spurte Nasse Nøff.
-Man staver ikke kjærlighet, man føler den svarte Ole Brumm»
-Alan Alexsander Milne (Ole Brumm)

Danning (jfr. Rammeplan)

Danning skal sette barna i stand til å tenk selv, søke kunnskap, reflektere over og vurdere vedtatte sannheter, stillespørsmål og yte motstand på egne og andres vegne. Danning er viktig for at barna skal utvikle seg til et kompetent menneske, slik at det kan bidra i et demokratisk fellesskap. Danning er viktig for å gi barna evnen til kritisk tenkning, yte motstand og ha en etisk vurderingsevne. Danning er en prosess til såkalt «folkeskikk». Rettferdighetssans, mot, visdom, dømmekraft, respekt for seg selv, andre mennesker, for natur og for noe som er større en seg selv. Våre verdier gjør verdier gjør dømmekraft og respekt for seg og livet kommer tett på kroppen hver dag.

Hva gjør vi

Personalet skal være bevisste og profesjonelle på egne holdninger. De skal støtte barnas aktivitet, engasjement og deltagelse i fellesskapet. Gi barna mulighet til å påvirke egen hverdag. Fokus på relasjoner og møte barna der de er. Ha gode rutinesituasjoner og felles regler og holdninger blant personalet.

Læring (jfr. Rammeplan)

Læring er en varig endring (eller potensiell endring) i atferd som følge av erfaring. Læring er viktig for å utvikle kompetente barn til møte med ett demokratisk samfunn. Barna skal læres til å bidra i samfunnet, de skal lære seg og takle livets krav og forventninger. Barn trenger læring og erfaringer for å utvikle seg i lek og for å utvikle selve leken.

Hva gjør vi?

Barnehagen skal til rette legge for barnas nysgjerrighet og kreativitet. Vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legge til grunn for deres læringsprosesser. Barna skal få undersøke, oppdage og forstå sammenhenger, utvide perspektiver og få ny innsikt. De skal få bruke hele kroppen og alle sanser i sine læringsprosesser. Barnehagen skal bidra til læringsfellesskap og der barna skal få bidra i egen læring.

Personalet skal legge til rette for felleskap hvor det er rom for spontanitet og følge barns ønsker. Personalet skal bruke COS og pedagogisk analyse som verktøy, samt veiledning for å utvikle gode pedagogiske praksiser i henhold til læring. Personalet skal være tilstedeværende og lekende som støtter barnet videre i læringsprosessen.

«VI SKAL GI BARNA STYRKE TIL Å BLI DET BESTE I SITT LIV. Gi MESTRING – TRO PÅ SEG SELV. PRODUSERE INNENFORSKAP»

«TEACHING IS A WORK OF HEART»

FOLKEHELSE

Folkehelsearbeid er en samfunnsoppgave, og handler om å legge til rette for å fremme befolkningens helse og trivsel, og redusere de faktorene som har en negativ innvirkning. Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Vi ønsker å bidra til at barn etablerer gode levevaner, ved at barnehagen har fokus på et sunt kosthold og en positiv holdning og god praksis når det gjelder fysisk aktivitet. Vi skiller mellom hverdag og fest. Til fest og avslutninger kan barna få litt kake, is osv. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing.
Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser.
Vi bruker psykologis førstehjelp Grønne tanker- glade barn som metode for forståelse, refleksjon og bearbeiding av følelser.

Hva gjør vi:

Vi legger til rette for gode måltider, med sunt kosthold, dialog, god tid og tilhørighet. Vi introduserer nye smaker og lukter.
Vi legger til rette for ett aktivt fysisk miljø. Alle barn skal ut i frisk luft hverdag. Det er ikke dårlig vær. Ute lek gir nye erfaringer og en annen måte å bruke kropp og sanser på.
Vi jobber aktivt for å se hele barnet, der barnets følelser og opplevelser møtes med respekt, forståelse og annerkjennelse.
Vi arbeider med Stine Sofie Barnehagepakke for å lære barna til å sette grenser og si ifra.
Vi er tilgjengelig for barna og hjelper alle til å føle seg inkludert.

«TEACHING IS A WORK OF HEART»

Progresjonsplan for rammeplanens fagområder

Progresjon i barnehagen innebærer at alle barn skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang. Oppleve progresjon i barnehagens innhold. Barnehagen skal legge til rette for ett aktivitets-, leke-, og læringsmuligheter for barn i alle aldersgrupper og utvikling. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysiske rom. Barna skal få utfordringer tilpasset erfaring, interesse og kunnskap.

Se www.udir.no for å lese mer om fagområdene.

Kommunikasjon, språk og tekst **1-2 år**

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.		
Prosessmål og fokus 1-2 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
•Barna skal møte et variert språkmiljø og få erfaring med å uttrykke sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter. Barna skal møte et mangfold av eventyr, fortellinger, rim, rytme og sanger. **• Barna skal møte tilstedeværende voksne som setter ord på omgivelsene rundt oss.** **• Vi bruker eventyr aktivt i vårt språkarbeid gjennom dagen.** **• Vi bruker språket aktivt i hverdagssituasjoner.** **• Barna har tilgang til bøker og de ansatte er tilgjengelige for å lese med barna.** **• Vi sikrer at alle barn blir lest for gjennom organiserte lesestunder.** **• De ansatte utvider samtalene med barna, lytter til barna og lar barna snakke. De ansatte hjelper barna til å finne de ordene de trenger.** **• De ansatte bruker et variert repertoar av sanger, rim og regler.**	• Lytte og vente på tur • Let og finn bøker • Lesegrupper • Enkle puslespill • Bruke konkreter • Sangleker med turtaking • Bildebøker • Bruke ord og begreper bevisst i hverdagen • Språksamlinger • Språkposer • Synge sanger	• Rim og regler • Bytte ut bøker jevnlig • Puslespill og Lotto • Sanger med bilder • Kjenne igjen egen bokstav • Øve munnmotorikk • Dramatisere • Bilder av barna med navn på • Henge opp rim og regler • Faste sanger/regler til faste aktiviteter • Kjenne igjen navnet sitt • Klappe stavelser i navn • Villkatten • Årshjul språk (Tanja)

Kommunikasjon, språk og tekst **3-4 år**

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling		
Prosessmål og fokus 3-4 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna blir lest for og fortalt eventyr. **• Barna lytter til lyder og rytmer i språket.** **• Barna oppmuntres til å tulle med språket.** **• Barna får kjennskap til tallsiffer og bokstaver. • Barna har gode samtalepartnere i de voksne, og det legges til rette for strukturerte barnesamtaler om innhold i hverdagen.** **• Barna lærer enkle sanger, og rim og regler.** **• Barnas forventes å kunne lytte og vente på tur.** **• Barna oppmuntres til å sette ord på følelser.** **• Barna oppfordres til å lekeskrive.**	• Lydbøker • Lage fortellinger digitalt og på papir • Eventyrboks • Mimeleker • Kle seg ut • Dramatisere eventyr • Bruke kroppen til å uttrykke seg • Lesegrupper • Alfabetsangen • Rimelotto • Følelsesbilder / kort • Følge oppskrift når vi baker • Leke med stavelser • Tulle med språket • Rime med navn og ord i dagligsituasjoner • Begrepsboksen	• Tall- og språkleker • Gå på bokstavjakt • Føleboks • Bruk av iPad (ordlek, salaby, my memo, Puppet pals og Bookcreator) • Gåter og vitser • Fokus på stavelser i navn, klappe • Kjenne igjen og skrive navnet sitt • Kims lek • Spille spill • Eventyr • Gjenfortelling, ansatte skriver ned • Laminere bokstaver • Lese enkle bøker uten bilder • Spille Villkatten • Motorikkboksen • Årshjul språk (Tanja)

Kommunikasjon, språk og tekst **5-6 år**

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.		
Prosessmål og fokus 5-6 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna blir lest for og fortalt mer avanserte eventyr og lengre bøker. **• Barna får dikte sine egne historier.** **• Barna får erfaringer med tall, bokstaver og grunnleggende begreper.** **• Skrive navnet sitt.** **• Barna får kjennskap til alfabetet.** **• Barna blir oppfordret til å tørre og ta ordet i en gruppe.**	• Bruke biblioteket • Lydbøker • Lage digital fortelling • Eventyrboks • Lesegrupper • Rimelotto • Tegne en historie • Bruke iPad (ordlek, salaby, Puppet pals, Bookcreator)	• Lage avis • Gi konstruktive tilbakemeldinger • Lage dikt • Rekke opp hånda • Lage egen bok • Ukens tall og bokstav • Pusle bokstaver til ord • Laminerte bokstaver • Lage kunstutstilling med bilder barna har tatt •

• Barnas språkhumor videreutvikles. **• Barna oppfordres til i større grad å løse konflikter uten hjelp av voksne.** **• Barna reflekterer rundt hvordan vi snakker til/med hverandre.** **• Vi oppmuntrer til å hevde egne meninger og lytte til andres.** **• Barna blir gjort kjent med sammenhenger og vi tar med barna på digitale prosesser.**	• Lage egne spill • Elle-melle • Barna tar bilder • Bruke språk og bilder for å fortelle en historie • Begrepsboksen	Ulike språk og dialekter • Nettvett • Spill: Villkatten og Alias • Motorikkboksen • Årshjul språk (Tanja)

Natur, miljø og teknologi **1-2 år**

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.		
Prosessmål og fokus 1-2 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
De ansatte skal legge til rette for at barna får et mangfold av naturopplevelser slik at barna opplever naturen som arena for lek og læring. Barna skal forske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener og ha begynnende forståelse for dyr og dyreliv i naturen. **• Voksne og barn går på turer i naturen og er undrende og utforskende.** **• Vi bruker digitale verktøy, f.eks. lupe.** **• Barna får undre seg og utforske naturen sammen med de voksne.** **• Barna får bruke sansene og opplever endringene i årstidene gjennom å være ute i all slags vær.** **• Barna får en begynnende miljøbevissthet gjennom å oppleve at de voksne tar vare på miljøet**	• Søppelsortering • Kaste matavfall • Værkalender • Hva må vi ha på av klær • Bruke lupe på tur • Lage barkebåt	• Årstidskalender • Pinnedukker • Pinnedyr • Male med naturmaterialer • Sanseopplevelser kald og varm • Sporløs ferdsel i natur

Natur, miljø og teknologi **3-4 år**

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.		
Prosessmål og fokus 3-4 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna får en begynnende forståelse av begreper som omhandler de forskjellige årstidene. **• Barna utforsker nærmiljøets mangfoldige plante -, dyre - og insektsliv.** **• Barna får erfaring med diverse redskaper, som for eksempel kniv og sag**	• Søppelkunst • Eksperimenter • Søppelplukking i nærmiljø • Bruk av lupe • Sesongorienterte turer • Følge årstidenes forandringer med bilder	• Lage meiseboller og fulgemat • Insektsfelle • Insektshotell • Male på tre/stein • Miljøvern • Forstørrelsesglass • Bli naturforsker • Lære om spiselige ting i naturen • Eventyr i skogen • Sette poteter • Se på flaskesortering • Sporløs ferdsel i natur • Plante grønnsaker, urter og blomster

Natur, miljø og teknologi **5-6 år**

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og barnas vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.		
Prosessmål og fokus 5-6 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna blir mer kjent med naturens endringer gjennom de forskjellige årstidene. **• Barna får nærmere kjennskap til samspill og sammenhenger i naturen. For eksempel; - hvor maten kommer fra - miljøvern og kildesortering.** **• Barna får en smakebit på enkel fysikk og kjemi gjennom eksperimenter.** **• Barna får kjennskap til menneskets livssyklus.** **• Barna er med i barnehagens miljøråd.**	• Eksperimentere • Spikkesertifikat • Bruk av lupe • Så noe som gror fort • Insektsfelle • Terrarium • Sortere søppel • Følge årstidene • Laminere blader, finne de igjen i naturen	• Lage meiseboller og fuglemat • Insektshotell • Male naturbilder, det vi ser • Søppelkunst • Mat på tur • Forsker fabrikken • Lære om spiselige ting i naturen • Grave ned youghurtbeger med mat • Følge et tre gjennom årstidene • Hvilke planter og dyr har vi • Gjenbruk

Antall, rom og form **1-2 år**

Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelper barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsing.		
Prosessmål og fokus 1-2 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
Barna får en begynnende forståelse for matematiske sammenhenger. Ansatte stimulerer barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning. **• Bevisste voksne som bruker matematiske begreper som tall, former og symboler i hverdagen.** **• Barna får erfaring med å sortere og sammenligne gjennom lek og hverdagsaktiviteter.** **• Voksne styrker barnas evne til problemløsning og nysgjerrighet ved å ta utgangspunkt i barnas interesser.**	• Lottospill • Memospill • Aktiviteter med terning • Formjakt • Legge enkle puslespill • Parkopling, to og to like • Øve på telling • Bilder av tall • Telleregler • Trene begreper (over, under, først, sist, liten, stor, mellom og stor) ved hjelp av eventyr • Talltull: henge opp tall, gjøre forskjellige ting etter hvilket tall vi er på • Bruke fallskjerm til å sortere farger • Leke med speil • Hjelpe å dekke bord • Lage mat etter enkle oppskrifter • Lære preposisjoner gjennom eventyr	• Stor terning: tall og bevegelser kombineres • Sortere etter farge, størrelse • Kims lek med farger og former • Bruke redskaper til måling • Lage sirkler og former med pinner og steiner • Forskjell mellom tung og lett, hvem kommer først ned på bakken, i sklia etc. • Lego/duplo • Telle 1-2-3 • Lære enkle former • Geitekillingen • Konstruksjonslek med klosser • Leke med former, ha de synlig på avdelingen • Legge alle skoene i en haug, finne par • Tall på gulvet • Motorikkboksen

Antall, rom og form **3-4 år**

Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelper barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsing.		
Prosessmål og fokus 3-4 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna spiller spill med ulike geometriske former og farger. **• Barna får erfaringer med grunnleggende begreper f.eks over, under, først, sist, liten, stor, mellom.** **• Barna leker leker hvor de må orientere seg i rommet.** **• Barna får kunnskap om farger, og hvordan blande farger.** **• Barna får kjennskap til ukedagene.**	• Mattesti • Skattejakt • Terningspill • Memospill • Lotto • Formjakt • Lage egne puslespill • Finne mønster • Apper: telle • Eksperimenter f.eks tetthetssirkel • Utvide eventyr i forhold til aldersgruppe. Trekke inn flere ting, fordype seg • Sortere farger ved bruk av fallskjerm • Fargelegge symmetriske mønster • Lage mat etter oppskrifter • Være med å handle • Øve preposisjoner • Terning til å kombinere tall og bevegelse • Sortering • Brettspill • Mio	• Måle med målbånd, linjal • Lage sirkler og former med pinner og steiner • Tellekorpset på Nrk super • Forskjell mellom tung og lett, kort og lang • Klippe ut ulike former, lage bilder • Regler om klokke (klokka ett var jeg mett, klokka to..) • Lage heksegryte med antall av forskjellige gjenstander • Lego/duplo • Konkreter ute med vekt, volum osv • Geometriske puslespill • Dag, dato, mnd, vær • Tellesanger • Sølekjøkken med oppskrifter • Lage vekt med kleshenger • Formkort • Samling med begreper • Butikklek • Motorikkboksen

Antall, rom og form **5-6 år**

Fagområdet handler om å oppdage, utforske og skape strukturer og hjelper barna til å forstå sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsing.		
Prosessmål og fokus 5-6 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Vi leker og spiller spill som forutsetter grunnleggende forståelse av begreper, former, tall og størrelsesforhold. **• Barna utvider repertoaret med grunnleggende begreper med for eksempel; høyre/venstre, vannrett/loddrett.** **• Barna får erfaringer med avstand, vekt og volum.** **• Barna får kjennskap til måneder og årstider.**	• Mattesti • Skattejakt • Terningsspill • Memospill • Lottospill • Formjakt • Lage puslespill • Finne mønster • Bruke kalender • Eksperimenter • Eventyr • Fallskjerm • Lage mat, måle og veie • Preposisjoner • Terning • Sortere etter farge og størrelse • Baking med oppskrift • Male former på lerret • Mio	• Måle gjenstander • Tellekorpset på NRK super • Lære klokka • Paradis ute • Bowling • Gjemsel • Bingo • Årstid • Lage kart over barnehageområdet • Dekke bord, telle • Uno • Brettspill • Mengde/bredde • Årstidstre • Butikklek • Måling • Geometriske former • Måle med tau rundt tre • Motorikkboksen

Kropp, bevegelse, mat og helse **1-2 år**

Barnehagen skal legge til rette for at alle barn opplever bevegelsesglede, matglede og matkultur, mental og sosial velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal inkluderes i aktiviteter der de får være i bevegelse, lek og sosial samhandling og opplever motivasjon og mestring ut ifra egne forutsetninger. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.		
Prosessmål og fokus 1-2 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
Barna skal få allsidige bevegelses erfaringer både inne og ute. Barna skal oppleve matglede samt få erfaring med gode vaner, holdninger og hygiene. Barna skal få mulighet til ro og hvile i løpet av dagen. **• Vi legger til rette for sanseopplevelser og kroppslig lek tilpasset alder og funksjonsnivå både inne og ute.** **• De voksne legger til rette for glede rundt måltidene slik at alle barn får oppleve dette.** **• De voksne legger til rette for sunne måltider og er bevisste på egne holdninger.** **• Turdager der vi fokuserer på forskjellige motoriske aktiviteter** **• Aktive voksne som deltar i barnas lek og er rollemodeller for barna.**	• Være med på matlaging (trille ut boller, forme, røre, kjevle, smake) • Bruke bamse til å vise tannpuss • Tannpussevise • Øve på å rulle • Kaste ballonger • Hoppe, rulle, krype og danse • Toddlerlek • Turer i ulendt terreng • Være aktiv på ulike underlag • Føleboks • Ulike smaker • Bilder av hender og føtter • Sanger og regler • Bruk av iPad • Laminerte bilder av håndvasksituasjonen • Sklie • Tjukkas	• Snakke om kroppens ulike funksjoner • Likheter og ulikheter jente/gutt • Bruke fallskjerm • Hinderløype ute/inne • Barns seksualitet • Snakke om sanser • Lage sanseboks • Rutiner med håndvask • Lottospill om mat og kroppsdeler • Minirøris • Terning med bilde av ulike kroppsdeler • Lage hånd/fotavtrykk • Smake ulike mattyper • Besøke Gjertsen og kuene • Hvor kommer maten fra? • Fra mat til munn, så og høste • Lage fruktfat og benevne frukt • Øve på å smøre selv • Bli kjent med egen kropp og bruksområder • Motorikkboksen

Kropp, bevegelse, mat og helse **3-4 år**

Barnehagen skal legge til rette for at alle barn opplever bevegelsesglede, matglede og matkultur, mental og sosial velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal inkluderes i aktiviteter der de får være i bevegelse, lek og sosial samhandling og opplever motivasjon og mestring ut ifra egne forutsetninger. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser		
Prosessmål og fokus 3-4 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna oppmuntres til å gå på do selv. **• Barna oppmuntres til å smøre mat selv, og smake på alt.** **• Barna oppmuntres til å kle på seg selv.**	• Være med på større del av matlagingsprosessen • Karius og Baktus • Besøk av tannhelsetjenesten • Få utstyr og leke	Regelleker • Fallskjerm • Likheter og ulikheter • Barns seksualitet

• **Barna er med på aktiviteter og leker som skaper kroppsbevissthet; balanse, sanseløype, hoppe osv.** • **Barna blir gjort bevisste på kroppens funksjoner.** • **Barna blir gjort bevisste på gode holdninger og kunnskap om hygiene.** • **Barna får kunnskap om hvor maten kommer fra**	• Plakater med ja og nei mat • Bøker • Øve på å rulle, hoppe, krype, danse • Føleboks • Ulike smaker med bind for øynene • Turer • Hinderløype inne/ute • Gå på tur, naturlig øve på balanse • Henry førstehjelpsdukke • Hånd / fotavtrykk • Samling om egne følelser • Bake • Lage grønnsaksfjes • Lage smoothie	• Sanseboks • Skjelettet Leif • Snakke med barna om gode og vonde hemmeligheter • Mitt valg? • Håndvask • Lottospill om mat og kroppsdeler • Minirøris • Terninger med kroppsdeler • Besøke Gjertsen og kuene • Smaksstasjoner • Koordinasjonsøvelser • Hva skjer med maten når vi har spist den? • Kroppslig lek på aktivitetsrom • Motorikkboksen

Kropp, bevegelse, mat og helse **5-6 år**

Barnehagen skal legge til rette for at alle barn opplever bevegelsesglede, matglede og matkultur, mental og sosial velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal inkluderes i aktiviteter der de får være i bevegelse, lek og sosial samhandling og opplever motivasjon og mestring ut ifra egne forutsetninger. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.		
Prosessmål og fokus 5-6 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• **Barna forventes å være selvstendige ved dobesøk, måltid og påkledning.** • **Barna øver på å holde orden på sine egne saker.** • **Barna får mulighet til å tilegne seg grunnleggende ferdigheter i skigåing, skøyter, hoppe strikk og tau, klatring, stupe kråke osv.** • **Barna blir gjort bevisste på kroppens behov og et variert kosthold.** • **Barna får kunnskap om og et forhold til personlig hygiene.** • **Barna får kunnskap om kroppen og respekt for andres kropp.** • **Veien fra mat til måltid**	• Være med på større del av matlagingsprosessen • Karius og Baktus • Få utstyr og leke • Plakater med ja og nei mat • Bøker • Kunnskap om mat som gir god energi og hvilken mat som gir kort energi • Øve på å rulle, hoppe, krype, danse • Føleboks • Ulike smaker med bind for øynene • Turer • Hinderløype inne/ute • Gå på tur, naturlig øve på balanse • Sykkeldag	• Eksperimenter: Bakterier og brødskiver • Førstehjelp: Henry • Lage iMovie • Regelleker • Fallskjerm • Likheter og ulikheter • Barns seksualitet • Sanseboks • Skjelletet Leif • Besøke Gjertsen og kuene • Snakke med barna om gode og vonde hemmeligheter • Mitt valg • Håndvask

		• Lottospill om mat og kroppsdeler • Minirøris • Terninger med kroppsdeler • Bake • Motorikkboksen

Etikk, religion og filosofi **1-2 år**

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold		
Prosessmål og fokus 1-2 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
Barna undrer seg over viktige spørsmål. Barna får en begynnende forståelse for vennskap, toleranse og respekt for andre. **• Barna blir sunget og lest for, i bøker og sanger med aktuelt innhold.** **• Barna blir introdusert for opplevelser og tradisjoner knyttet til merkedager og høytider.** **• Barna får innsikt i religion og livssyn representert i barnegruppa.** **• Vi leser vennebøker.** **• De ansatte støtter barna i konflikthåndtering.** **• Barna øver på å vente på tur, dele med hverandre og trøste hverandre.**	• Øve på å sette ord på følelser • Gjenkjenne følelser • Filosofere over hvordan vi er med hverandre • Empati • Vennskap • Undre seg sammen med barna • Tilstedeværende voksne • 10 små vennebøker • Røde-Grønne tanker • Bøker om høytider i ulike kulturer • Dive	• FN-dag • Markere høytider • Fokus på nytt liv • Lære om rett og galt • Mitt og ditt • Dele • Turtaking • Se og bli sett • Speile barnas reaksjoner • Anerkjenne følelser • Bøker om forskjellighet • Markere samefolkets dag med tilhørende aktiviteter

Etikk, religion og filosofi **3-4 år**

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold		
Prosessmål og fokus 3-4 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barnas undringer blir møtt med åpent sinn. **• Barna oppmuntres til å vise respekt og solidaritet overfor hverandre.** **• Barna reflekterer over rett og galt.** **• Barna får innsikt i og lærer om hvor tradisjoner / høytider kommer fra.** **• Barna får innsikt i religion og livssyn representert i barnegruppa**	• Rollespill om hvordan vi er mot hverandre • Vennskap • 10 små vennebøker • Snakke om ulike religioner • Fortellinger fra ulike religioner/kulturer • Markere høytider og tradisjoner • Bøker om høytider i ulike kulturer: • Markere samefolkets dag med tilhørende aktiviteter • Røde-Grønne tanker • Dive	• FN –dag • Vennesamling • Konflikthåndtering • Kjennskap til ulike religioner i barnehagen • Filosofiske samtaler • Etiske regler • Ingen utenfor • Oversette eventyr fra morsmål • Lage bildebok om hvem jeg er

Etikk, religion og filosofi **5-6 år**

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold		
Prosessmål og fokus 5-6 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna får erfaringer med at forskjellighet og uenighet er ok. • Barna får innsikt i at andre barn opplever verden på en annen måte enn seg selv. • Barna lærer å inngå kompromisser. • Barna filosoferer rundt liv og død. • Barna får nærmere kjennskap til historien bak de ulike høytidene og tradisjonene. • Barna får innsikt i religion og livssyn representert i barnegruppa.	• Rollespill om hvordan vi er mot hverandre • Vennskap • 10 små vennebøker • Snakke om ulike religioner • Fortellinger fra ulike religioner/kulturer • Markere høytider og tradisjoner • Bøker om høytider i ulike kulturer • Knutemor • Rulle over hverandre • Si fine ord til hverandre • Lære om at vi er forskjellige (utseende, tro osv.) • Alle skal være med • Røde-Grønne tanker	• FN –dag • Vennesamling • Konflikthåndtering • Kjennskap til ulike religioner i barnehagen • Etiske regler • Oversette eventyr fra morsmål • Lage bildebok om hvem jeg er • Boka Selvhjelp for barn • Rollelek/skuespill om vennskap • Respekt for små krypdyr • Finne ting som lever og ikke lever på tur • Filosofiske samtaler • Filosofere over hva som er en god venn

	• Dive	• Markere samefolkets dag med tilhørende aktiviteter

KUNST, KULTUR OG KREATIVITET **1-2 år**

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk.		
Prosessmål og fokus 1-2 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
•Å være sammen om å skape og oppleve kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barna tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede. **• Legge til rette for at barna får kjennskap til ulike materialer, brukt sansene gjennom hverdagen og varierte formingsaktiviteter.** **• Barnas prosesser og produkter blir dokumentert på vegger, i tak, på vindu og gjennom bilder.** **• Legge til rette for lek og skapende virksomhet.** **• Personalet støtter barnas kreative aktivitet**	• Leire • Dans, musikk, • Sangleker • Kunstutstilling • Klappesang m/ rytme • Bli kjent med ulik tekstur • Modellkitt • Fingermaling • Bli kjent med ulike materialer	• Bjørnen sover • Musikkgruppe med dans • Male med ulike redskap • Dramatisere eventyr • Primærfarger • Male i snøen

Kunst, kultur og kreativitet **3-4år**

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk		
Prosessmål og fokus 3-4 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna får erfaring med ulike materialer og flere teknikker. **• Barna blir introdusert for mer avanserte bevegelsessanger og får mulighet til å leve seg inn i roller.** **• Barna får erfaring med å kommunisere med visuelle uttrykk.** **• Barna blir kjent med ulike kulturuttrykk, som dikt, eventyr, sang osv.** **• Barna drar på museumsbesøk.**	• Lage pensler av naturmaterialer • Leire • Sangleker • Forming • Farger • Musikk, instrumenter • Eventyr • Regelleker • Modellkitt • Potettrykk, epletrykk, appelsintrykk på tekstiler	• Male med føttene • Minirøris • Kunstutstilling • Lage sang • Book creator • Male bilde etter musikk • Dramatisere • Male med ulike ting • Blanding av farger • Utkledning

Kunst, kultur og kreativitet **5-6 år**

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk		
Prosessmål og fokus 5-6 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna utrykker tanker og opplevelser ved hjelp av ulike teknikker og materialer. **• Barna dramatiserer eventyr og fortellinger. • Barna oppmuntres i større grad til å ta ordet i grupper.** **• Barna skaper egne historier.** **• Barna får kunnskap om eventyrenes plass i norsk kulturtradisjon. • Barna får mer bakgrunnsstoff i forhold til de kulturuttrykkene de blir presentert for (museumsbesøk, informasjon om forfattere).**	• Redesign • Leire • Fortellertradisjoner • Forming • Musikk • Eventyr/drama • Sangleker • Snekre • Norske eventyr • Fargesirkel	• Bilde av forfattere • Lage skuespill • Lage egen modellkitt • Kunst knyttet til andre kulturer • Lage instrumenter • Dramatisere • Male maleri på lerret

Nærmiljø og samfunn **1-2 år**

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforsking, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.		
Prosessmål og fokus 1-2 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
• Barna går på tur i nærmiljøet for å bli kjent. **• Barna får en begynnende forståelse for demokrati og samfunn ved å lytte og diskutere i lek.** **• Barna får erfaring med at eget og andres synspunkt og tanker er viktige.** **• Vi går turer i nærmiljøet.** **• Barna blir sett og lyttet til, og får medvirke i sin egen hverdag.** **• Barna reiser med kollektiv transport.** **• Barna oppmuntres til å medvirke i sin egen**	• Delta i oppgaver som å dekke bord o.l • Fellessamlinger på tvers av avdelinger • Gå turer i nærmiljøet • Se på ulike bilder av tog / bil / lastebil	• Besøk av ulike kjøretøy • Bruke kart på turer, enkle kart / skattekart med bilder av hvor vi skal på tur • Lage bok/hus av familien med bilder • Bruke sanger om inneholder navnene til barna: Blomster små, Ri, ri på islandshest… • Bruke refleksvest når man er utenfor barnehagens område

hverdag, ved oppmerksomme voksne. **• Barna får erfaringer med å være Ukas barn: Være med å hente tralle og dekke bord.** **• Familien min.**		

Nærmiljø og samfunn **3-4 år**

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforsking, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.		
Prosessmål og fokus 3-4 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
	• Dagens / ukas barn • Lekegrupper • Ta ansvar for de yngre • Lesevenn (pensjonister som leser for barna) • Barnas rettigheter (Skuespill, sanggruppe, rollelek, bruk av konkreter) • Lage oversikt over galterud/sander. Hvor bor de forskjellige? • Turer i nærområdet • Barnehagen som samfunnsinstitusjon: Hvem jobber her, hvem bestemmer, hva gjør vi?	• Norge som samfunn: Hvem bestemmer, hva er demokrati? • Bilder av nærområdet med på tur/skattejakt • Begynnende forståelse av trafikkregler: hjelm, refleks, gå over veien • Bruke etternavn, navn på søsken o.l i samlinger og samtaler • Lage digital fortelling om familien min • Bruke «Min familie» • Kjennskap til ulike nasjonaliteter i barnegruppa

Nærmiljø og samfunn **5-6 år**

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforsking, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.		
Prosessmål og fokus 5-6 år	**Forslag til konkrete aktiviteter:**	
Barna får opplæring i trafikkregler. **• Barna får en begynnende forståelse av hvordan man bruker kart.** **• Barns medvirkning: De ansatte lytter oppmerksomt når barna uttrykker ønsker og behov, og oppmuntrer barnas initiativ.** **• Barnesamtaler.** **• Barna får mer ansvar som ordensbarn; Dekke bord, hygiene og orden.** **• Barna er med i naturgruppa; aktiviteter sammen med jevnaldrende, nye utfordringer siste år i barnehagen.** **• Barna får kjennskap til samisk kultur og historie.** **• Blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner**	• Lage digital fortelling om seg selv og f.eks turer • Ta barna med på planlegging • Sykkeldag • Turer i nærområdet • Norge som samfunn: Hvem bestemmer, hva er demokrati?, leke valg • Lesevenn (pensjonister som leser for barna)	• Gå tur med kart over nærområdet • Tegne eget kart • Lage oversikt over hvor den enkelte bor • Bruk av skilt og andre trafikale symboler i formelle og uformelle aktiviteter • Enkel orienteringsløype • Bruke etternavn, navn på søsken (og lignende) i samlinger